

**Centrum pro výzkum veřejného mínění
Sociologický ústav AV ČR**

Jilská 1, Praha 1
Tel./fax: 286 840 129
E-mail: Nadezda.Horakova@soc.cas.cz

Nezaměstnanost z pohledu veřejného mínění

Technické parametry

Výzkum:	<i>Naše společnost 2004, v04-05</i>
Otázky:	<i>EV.4, EV.6, EV.7, EU.31, EU.32, EU.102, EU.103</i>
Termín terénního šetření:	<i>19. – 26. května 2004</i>
Počet respondentů:	<i>1007</i>
Reprezentativita:	<i>obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Výběr respondentů:	<i>kvótní výběr</i>
Zveřejněno dne:	<i>28. června 2004</i>
Zpracovala:	<i>Naděžda Horáková</i>

V květnovém šetření Centra pro výzkum veřejného mínění realizovaném v rámci projektu Naše společnost 2004 jsme se mimo jiné věnovali nezaměstnanosti. Nejprve jsme respondentům položili otázku, jak hodnotí současnou úroveň nezaměstnanosti v naší zemi¹.

Tabulka 1: Hodnocení současné úrovně nezaměstnanosti (v %)

	11/2002	05/2003	11/2003	05/2004
příliš nízká	1	2	1	2
přiměřená	27	26	23	17
příliš vysoká	66	67	72	77
neví	6	5	4	4
CELKEM	100	100	100	100

Více než tři čtvrtiny občanů považují současnou úroveň nezaměstnanosti v ČR za příliš vysokou, přiměřená je podle necelé pětiny respondentů a pouze 2 % dotázaných ji označila za příliš nízkou. V porovnání s výsledky předcházejících šetření můžeme konstatovat, že podíl občanů zastávajících názor, že současná míra nezaměstnanosti v ČR je příliš vysoká stále roste².

Za příliš vysokou považují nezaměstnanost častěji lidé nespokojení se současnou politickou situací, voliči KSČM a občané, kteří se voleb nechtějí zúčastnit, obyvatelé Moravskoslezského kraje, dotázaní se špatnou životní úrovní a respondenti, kteří jsou v současné době nezaměstnaní, nebo kteří v minulosti alespoň jedenkrát nezaměstnaní byli.

¹ Otázka: „Považujete současnou úroveň nezaměstnanosti v ČR za příliš nízkou, přiměřenou, příliš vysokou?“

² Podle údajů Ministerstva práce a sociálních věcí činila míra registrované nezaměstnanosti v listopadu 2003 9,9 %, svého maxima pak dosáhla v únoru 2004 (10,9 %) a v květnu 2004 se vrátila na hodnotu 9,9 %.

Ve výzkumu nás dále zajímal názor veřejnosti na převažující důvod nezaměstnanosti.³

Tabulka 2: Převažující důvod nezaměstnanosti (v %)

	03/97	03/00	03/01	11/02	05/03	11/03	05/04
nemůže sehnat vhodnou práci	36	49	53	49	49	47	46
nemůže sehnat vůbec žádnou práci	6	31	16	18	24	24	27
nemá zájem pracovat	45	14	24	27	22	25	23
neví	13	6	7	6	5	4	4
CELKEM	100	100	100	100	100	100	100

Necelá polovina dotázaných se domnívá, že většina nezaměstnaných v ČR nemůže sehnat vhodnou práci. 27 % dotázaných vyjádřilo názor, že nezaměstnaní u nás nemohou sehnat žádnou práci a necelá čtvrtina českých občanů si myslí, že nezaměstnaní prostě nemají zájem pracovat.

Nemožnost sehnat vhodnou práci jako převažující důvod nezaměstnanosti relativně častěji uváděli absolventi vysokých škol, pracovníci ve vedoucích funkcích a voliči ODS. Nemožnost sehnat jakoukoliv práci je hlavním důvodem nezaměstnanosti častěji pro lidi v současné době nezaměstnané a pro ty, kteří alespoň jednou v životě nezaměstnaní byli, dotázané se špatnou životní úrovní, obyvatele Pardubického a Moravskoslezského kraje, voliče KSČM a nekvalifikované dělníky. Nezáměr o práci za hlavní příčinu nezaměstnanosti relativně častěji označují důchodci, lidé s dobrou životní úrovní, obyvatelé Jihočeského kraje a osoby samostatně výdělečně činné.

Respondenti se v našem výzkumu rovněž vyjadřovali k předpokládanému vývoji nezaměstnanosti v ČR v příštích 2 letech.⁴

Tabulka 3: Vývoj nezaměstnanosti v příštích 2 letech (v %)

	03/00	03/01	09/02	05/03	11/03	05/04
výrazně se zvýší	33	11	15	19	13	10
částečně se zvýší	40	30	41	39	40	35
zůstane přibližně na stejné úrovni	15	37	29	29	32	35
částečně se sníží	3	9	2	4	8	12
výrazně se sníží	1	0	0	1	0	1
neví	8	13	13	8	7	7
CELKEM	100	100	100	100	100	100

V květnu 2004 tvořil podíl dotázaných dívajících se na budoucí vývoj nezaměstnanosti optimisticky 13 %, což je nejvíce za celé sledované období. Je třeba ale upozornit na to, že stále téměř polovina českých občanů očekává další růst nezaměstnanosti. Přibližně třetina dotázaných pak vyjádřila názor, že úroveň nezaměstnanosti v naší zemi se v příštích 2 letech nijak výrazně nezmění.

Náš výzkum rovněž zjišťoval, jak velká část české populace prodělala po roce 1989 vlastní zkušenost s nezaměstnaností⁵ a jak dlouhou tato nezaměstnanost trvala⁶. Do uvedených četností nejsou zahrnuti lidé, kteří v odpovědi na otázku

³ Otázka: „Řekl byste, že většina nezaměstnaných u nás...(viz tabulku 2)“

⁴ Otázka: „Jak se bude podle Vás vyvíjet nezaměstnanost v ČR v nejbližších dvou letech? (viz tabulku 3)“

⁵ Otázka: „Byl jste již po roce 1989 nezaměstnaný? Pokud ano, kolikrát?“

⁶ Otázka: „Jak dlouhou dobu úhrnem v měsících jste byl nezaměstnaný?“

uvedli, že se jich to netýká. De facto se jedná o ty, kdo z důvodu vysokého či naopak nízkého věku, zdravotního stavu, pokračujícího studia nebo z jiných důvodů stáli mimo ekonomickou aktivitu.

Tabulka 4: Zkušenost s nezaměstnaností po r. 1989 (v %)

	05/2003	05/2004
nebyl nezaměstnaný	74	66
byl jednou nezaměstnaný	17	20
byl dvakrát nezaměstnaný	7	10
byl třikrát či vícekrát nezaměstnaný	2	4
CELKEM	100	100

Z výsledků vyplynulo, že v rámci populace starší 15 let, u níž eventualita nezaměstnanosti vůbec připadala v úvahu, zažila po roce 1989 nezaměstnanost plná třetina, přičemž 14 % se bez práce ocitlo opakovaně. V porovnání se situací před rokem můžeme konstatovat, že podíl občanů, kteří nezaměstnanost zažili na vlastní kůži, v populaci roste.

Výrazně nejčastěji zkušenost s nezaměstnaností přitom zaznamenávali lidé se základním vzděláním (48 %), naopak mezi vysokoškoláky byl podíl těch, kdo se někdy ocitli bez práce, poměrně nízký (18 %). Podíly těch, kteří již byli nezaměstnaní mezi vyučenými bez maturity (38 %) a mezi středoškoláky s maturitou (29 %), se již tak výrazně nelišily od průměru v rámci celé populace. Z hlediska oborů uváděli osobní zkušenost s nezaměstnaností nejčastěji lidé, kteří v současnosti pracují v oblasti služeb a obchodu.

Pokud jde o úhrnnou délku doby strávené v nezaměstnanosti, základní přehled výpovědí respondentů, kteří byli nezaměstnaní (n=208), ukazuje tabulka 5.

Tabulka 5: Doba strávená v nezaměstnanosti (v %)

	05/2003	05/2004
do tří měsíců	23	26
čtyři až šest měsíců	28	28
sedm měsíců až jeden rok	26	23
jeden až dva roky	12	16
více než dva roky	11	7
CELKEM	100	100

Přibližně polovina lidí (54 %), kteří byli někdy po roce 1989 nezaměstnaní, nebyla bez práce déle než půl roku, přičemž u 26 % období bez práce nepřesáhlo 3 měsíce. Další přibližně čtvrtina (23 %) byla bez práce déle než půl roku, ale dobu kratší než jeden rok. Zbývajících 23 % z lidí, kteří v minulosti neměli zaměstnání, strávilo v nezaměstnanosti více než jeden rok, v tom 7 % pak dokonce déle než dva roky.⁷

Dotázaní se v našem výzkumu vyjadřovali rovněž k situaci na trhu práce v místě jejich bydliště⁸.

⁷ Vzhledem k nepřilíživě vysokému počtu respondentů, kteří vypovídali o délce doby strávené v nezaměstnanosti, je třeba tyto údaje brát spíše jen jako orientační.

⁸ Otázka: „Jak byste popsal situaci na pracovním trhu v místě vašeho bydliště? Myslíte si...(viz tabulku 6).“

Tabulka 6: Hodnocení situace na pracovním trhu v místě bydliště (v %)

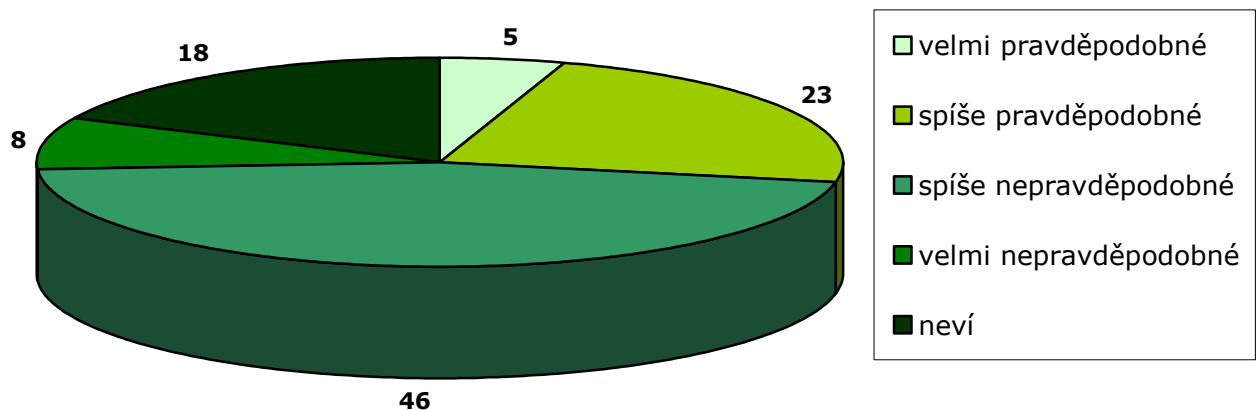
není žádný problém najít vhodnou práci	4
je možné najít práci, ale je těžké najít vhodnou práci	49
je těžké najít jakoukoli práci	35
je nemožné najít jakoukoli práci	6
neví	6
CELKEM	100

Téměř polovina české populace starší 15 let se domnívá, že v regionu jejich bydliště je možné najít práci, ale je těžké najít vhodnou práci. Pouze 4 % Čechů věří, že sehnat vhodnou práci není vůbec žádný problém. Více než třetina respondentů vyjádřila názor, že v místě jejich bydliště je těžké najít jakoukoli práci, 6 % občanů pak nalezení práce považuje za úplně nemožné.

K názoru, že najít vhodnou práci není žádný problém, se častěji přikláněli obyvatelé Prahy. Naopak s tvrzením, že v místě jejich bydliště je nemožné najít jakoukoliv práci souhlasili častěji obyvatelé Pardubického a Zlínského kraje a dále lidé žijící v nejmenších obcích (do 800 obyvatel).

Nakonec jsme se respondentů ještě zeptali, za jak pravděpodobnou pokládají ztrátu vlastního zaměstnání.⁹ Na otázku odpovídali pouze respondenti, kteří jsou v současnosti zaměstnáni (n=502)

Tabulka 7: Pravděpodobnost ztráty zaměstnání (v %)

Ztrátu svého zaměstnání považuje za pravděpodobnou více než čtvrtina zaměstnanců, přičemž 5 % tuto skutečnost označilo dokonce za velmi pravděpodobnou. Možnost, že přijde o práci, pokládá více než polovina pracujících za nepravděpodobnou.

Ztrátu svého zaměstnání pokládají za pravděpodobnou častěji lidé se základním vzděláním nebo vyučení bez maturity, obyvatelé Zlínského kraje, lidé pracující v dělnických profesích a dotázaní, kteří se již v minulosti ocitli alespoň jedenkrát bez práce.

⁹ Otázka: Jak moc je podle Vás pravděpodobné, že přijmete o svou práci (např. z důvodu redukce pracovních míst, úpadek zaměstnavatele)? Je to velmi pravděpodobné, spíše pravděpodobné, spíše nepravděpodobné, velmi nepravděpodobné."